

ÜVEY ANNELİK ALGI VE TANIMLARI: KİŞİSEL DENEYİMLER VE KÜLTÜREL HAFIZA¹

Fatma Zehra Fidan²

Özet

İlk evlilikten sonra yeniden evlenmelerdeki artış, üvey aile olarak kavramlaşan kompleks yapıyı ve buna bağlı sorunları ortaya çıkarmıştır. Bu yapıda farklı roller ve bu rollere bağlı sorunlar mevcuttur. Üvey aile tiplerinde başat rolün ve sorunların merkezleştiği kavram üvey anneliktir. Üvey anneler üzerine yapılan bilimsel çalışmalar, konuyla ilgili sorunlara ve çözüm yollarına ilişkin verilere ulaşmayı mümkün kılmaktadır. Öte yandan üvey anne deneyimi yaşayan kadınlar üzerine yapılan çalışmaların yetersizliği, mevcut sorunlar ve çözüm yollarıyla ilgili önemli bir eksikliğe işaret etmektedir.

Bu çalışmada üvey anne deneyimi yaşayan kadınların üvey annelik algı ve tanımlarının nasıl olduğuna odaklanılmıştır. Ayrıca bu algı ve tanımların kültürel hafızanın önemli araçlarından olan masallardaki üvey anne inşasından etkilenip etkilenmediği sorunsallaştırılmıştır. Araştırma sorunsalını incelemek amacıyla üvey anne deneyimi yaşayan altı kadınla derinlemesine görüşme yapılmış, elde edilen veriler söylem analiziyle irdelenmiştir.

Araştırmada, üvey anne deneyimi yaşayan kadınların üvey annelikle ilgili tanımlarının üvey anneleriyle olan duygusal ilişki bağlamında olduğu ortaya çıkmıştır. Üvey anneleriyle duygusal anlamda doyurucu deneyim yaşayan kadınlar üvey annelik kavramını olumlu ifadelerle tanımlamışlardır. Üvey anneleriyle sevgiye dayalı bir ilişki kuramadıkları gibi onlar tarafından kötü davranışlara maruz kalan kadınlar ise kavramı olumsuz ifadelerle tanımlamışlardır. Üvey anne deneyimi olumsuz olan kadınlar, masallarda çizilen kötü üvey anne tipolojisinin mevcut gerçekliğin yansımaları olabileceğini savunmuşlardır. Üvey anne deneyimi olumlu olan kadınlar ise üvey annelik rollerinin inşasında kültürel mirasın çok etkili olmayacağını, davranış kalıplarının insanî öze dayandığını savunmuşlardır.

Üvey anne deneyimlerine odaklandığımız bu mikro çalışma, konuyla ilgili çözümlenmesi gereken çoklu sorular ve sorunlar olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Üvey aile, üvey annelik, kültürel hafıza, söylem analizi.

THE PERCEPTION AND DEFINITIONS OF STEP-MOTHERHOOD: PERSONAL EXPERIENCES AND CULTURAL MEMORY

Abstract

Different roles and problems related within different step-family roles exist in this structure. In step-motherhood types, the concept of the principal role and problems centralized in it, comes to the fore as step-motherhood. Scientific studies carried out on stepmothers make it possible to collect data regarding issue-related problems and their possible solutions. On the other hand, the insufficiency of studies conducted on women who live the stepmother experience point out a significant deficiency regarding the existing problems and their possible solutions.

This study focused on how the step-motherhood perception and definitions affect the women who live stepmother experience. In addition, the study problematizes whether this perception and definitions are affected by the stepmother construction in the fairy tales as one of the significant tools of cultural memory. To examine this

¹ Makale, 6 Ağustos 2022, Socrates 5. Uluslararası Eğitim, İşletme, İktisat ve Sosyal Bilimler Kongresi'nde sunulmuş, özet yayımlanmıştır.

² Doç. Dr. Manisa Celal Bayar Üniversitesi, fatmazehrafidan@gmail.com

research problem, in-depth interviews were done with six women who lived a stepmother experience; the data obtained were addressed with a discourse analysis.

In the present research, stepmother-related definitions of the women who live a stepmother experience emerged in the emotional relationship with their corresponding stepmothers. Women who experienced an emotionally satisfactory experience with their corresponding stepmothers defined the term of step-motherhood with positive statements. Women who were exposed to bad behaviors and could not made love-based contacts with their corresponding stepmothers defined the term with negative statements. Women who had a negative stepmother experience felt that the “bad stepmother” typology drawn from fairy tales might reflect the existing reality. Women who had positive stepmother experiences argued that the cultural heritage would not be very effective in constructing the roles of step-motherhood, but rather a behavior pattern are based on human experience.

Focused on stepmother experiences, this micro-study asserted there are multiple issue-related questions and problems that should be solved.

Keywords: *Step-family, step-motherhood, cultural memory, discourse analysis.*

Giriş

Geleneksel olandan modern ötesine evrilen toplum dünyasında aile yapıları değişmektedir. LGBTİ’lerin kurduğu yeni yaşam tarzları hızla meşrulaşırken (Reynolds, 2013:3; Cooper, 2011:1; Lenhardt, 2012:770), tarihsel süreçten günümüze meşruiyetini koruyan aile yapıları farklılaşmaktadır. İlk evlilikten sonra yeniden evlenmeler karma aile yapısını, başka bir deyişle üvey ebeveynli yapıları ortaya çıkarmıştır.³ İlk evlilik veya ilişkilerden doğan çocuklarla birlikte kurulan bu düzene, yeni kurulan aileden doğan çocuklar da katıldığında çok renkli bir toplumsal grup ortaya çıkmaktadır. Modern dönemde üvey aile olarak kavramlaşan bu toplumsal grupta üvey annelik, babalık ve kardeşlik rolleri vardır (Pasley & Garneau, 2017:167; Riness & Sailor, 2015; Miller, 2015). Bu aile tiplerinde üvey aileyi oluşturan bireylerin kompleks yapısı nedeniyle aile içi ilişkilerde bir karmaşa söz konusudur. Aile içi karmaşa ve sorunlar bütün aile tipleri için söz konusu olsa da üvey aile tiplerinde çok daha belirgin ve yaygındır (Brown, Manning & Stykes, 2015:4).

Kadının kendiliğini ispat edebilmesinde annelik rolü ve o role uygun davranmak kadınlar için vazgeçilmez (Meeussen & Van Laar, 2018: 2) ve kutsal bir (Fidan, 2019:182; Fidan, 2015: 69-72) hedeftir. Üvey ailenin başat aktörlerinden olan üvey anne/lik ise öteden beri olumsuz imgelerle anılmaktadır. Yeni oluşturulan ailede anne yerine gelen kadın öz anneyle aynı sorumluluklara sahip olmasına rağmen, üvey annelik pejoratif anlamlarla yüklüdür (Burns, 2010; Miller, 2015). Biyolojik anneye yüklenen yüce anlamlardan uzak tutulan üvey annelik (Sanner & Coleman, 2017: 184), üvey aile tipinde sorunlu bir rol olarak temayüz etmektedir.

Üvey ailelerde karşılıklı iletişim ve uyum problemleri, bunun ardından gelen hayal kırıklıkları, kırgınlıklar ve düşük benlik algısı nedeniyle pek çok sorun yaşanmaktadır (Burns, 2010; Miller, 2015; Pasley & Garneau, 2017). Üvey annelerin kendisini “istenmeyen” hissetmediği durumlarda bile (Cann-Milland & Southcott, 2018) zaman zaman belirginleşen yalnızlık duygusu ve düşük benlik algısı, üvey ailelerdeki terapötik süreçlerin önemini ortaya çıkarmaktadır. Bu araştırmalarda, uyum sürecinin ve bahse konu olumsuz duyguların giderilmesinde terapötik süreçlerin ve bireyleri iyileştirici faaliyetlerin faydası tespit edilmiştir

³ Karma aileler tüm ailelerin yaklaşık %65’ini oluşturmakta, bu durum üvey ebeveynli ailelerin her geçen gün yaygınlaştığını göstermektedir (Riness & Sailor, 2015). Amerika’da boşanmalar ve yeniden evlenmelerin yaygın olması üvey aileyi hayatın vazgeçilmez bir parçası hâline getirmiştir. Yapılan araştırmalarda, ilk evliliklerini yapan çiftlerin %40 ile %50’sinin boşandığı ve boşanan bireylerin yeniden evlendiği veya yeni bir partner edindiği ortaya çıkmıştır. Evli çiftlerin %9’unun, birlikte yaşayanların da %12’sinin kendileriyle yaşayan üvey çocuklarının olduğu belirtilmektedir (Pasley & Garneau, 2017:167).

(Sanner & Coleman, 2017; Miller, 2015; Pasley & Garneau, 2017:184).⁴ Aile içi sorunlar üvey aile tiplerine göre farklılaşmaktadır. Üvey aile yaşamında üvey kardeşin varlığı çocukların yeni düzeni kabullenmede ve aidiyet hislerinin gelişmesinde olumsuz etki taşımaktadır (Aslantürk & Kılıç, 2020: 1185). Ancak üvey ailede aidiyet sorunu yaşayan sadece çocuklar değildir; çocuğu olmayan kadınlar da çocuklu bir erkekle evlendiklerinde yalnızlık duygusu ve aidiyet problemi yaşamaktadırlar (Cann-Milland & Southcott, 2018: 833; Burns, 2010: 1).

Üvey annelerin eklemelenmeye çalıştıkları ailede karşılaştıkları önyargı ve olumsuz algı biçimleri üstünde düşünölmeye değer. Duygu ve düşüncelerin toplumsal bir inşa olduğunu savunan Durkheim (2014) ve ardıllarının (Rosenwein and Cristiani, 2019; Berger & Luckmann, 2008) savlarından hareket edersek, üvey annelikle ilgili duygu, düşünce ve ön yargıların öğrenilmiş olduğunu işaretlemek gerekir. Kültürel anlatılar, özellikle masallar, bu kültürel inşayı destekleyen içeriklerle doludur.

Sözlü halk edebiyatının en önemli ürünlerinden olan masallar (Doğan, 2018) bir milletin duygu, düşünce ve inanç yapısını yansıtan kültürel eserlerdir. Masallar insanlığın hayal gücünün sınırsızlığını yansıtmakla kalmaz, içinde doğduğu kültür ve coğrafya hakkında önemli ipuçları barındırır (Demir, 2017:3304). İnsanoğlunun duygularını besleyen ve toplumda ötelenen özlemlerini dile getirme fırsatı tanıyan masallar, toplumsal benliğin yol haritası işlevini görür. Bu bakımdan masallar tümüyle imkân dışı olayları içermez; aynı zamanda gerçek hayatın idealize edilmiş şekillerini göstermeye aracılık eder (R. Demir, 2017: 502). Masallarda yer alan üvey anne prototipi, tümüyle olumsuz algı ve duygularla bezenmiştir (R. Demir, 2017: 504-505; Kayalar, 2018: 104; Demir, 2017: 3310). Bizim için önemli soru şudur: Toplum yaşantısındaki üvey anne gerçekliği masallara mı yansımıştır, yoksa masallar toplumdaki üvey annelik prototipini mi oluşturmuştur? Toplumsal gerçekliğin inşasının karşılıklılık ilişkisi içinde gerçekleşmesi nedeniyle bu soruya kesin cevap verilemeyeceği açıktır.

Elimizdeki araştırma, bu karşılıklılık ilişkisinin aktörlerinden olan üvey anne deneyimi yaşayan kadınlara odaklanmaktadır. Üvey annelik üzerine yapılan araştırmalar sayesinde üvey annelerin deneyimlerini ve duygu durumlarını öğrenmek belli ölçüde mümkündür. Ancak üvey anne deneyimi yaşayan kadınlarla yapılan çalışmaların azlığı nedeniyle bu kadınların deneyimlerine ilişkin veriler azdır. Üvey annelik rolünün üvey aile bireyleriyle karşılıklılık içerdiği göz önüne alındığında, üvey annelik kavramını algılama biçimlerinin önemi ortaya çıkar. Bu çalışmada, üvey anne deneyimi olan kadınların üvey annelik kavramını nasıl algıladıklarına ve anlamlandırdıklarına odaklanıyorum. Bu algıda ve ilişkide kültürel hafızaya içkin anlatıların etkisini tartışmaya dahil ederek mevcut inşanın kültürel kökenlerini anlamayı hedefliyorum.

Araştırma sorusuna cevap bulmak için üvey anne deneyimi yaşayan altı kadınla derinlemesine görüşme yapılmış, elde edilen veriler söylem analiziyle incelenmiştir.⁵

Söylem Analizi: Kendine özgü bir kültür ve dille oluşturulmuş bir toplumda yaşayarak yerleşik kavram ve anlam kategorilerini paylaşan insanlar, bu kültürel katman tarafından üretildikleri gibi kültürü yeniden üretirler (Hall,2001). İşaretler sistemiyle işaret edilen şey arasında köprü olan kelimeler hem kendini hem işaret ettiklerini dönüştürmesi bakımından tepeden tırnağa söylemdir (Foucault, 2001: 143-150). Söylemin anlaşılması, söylemi inşa eden kültürün anlaşılması anlamına gelir. Söylemin analiz edilmesi için sadece kelimelerle çalışılması gerekmez; anlamın içkin olduğu kültürel dokuların (konuşma, yazı, sözel olmayan

⁴ Boşanma ve yas sonrası evliliklerdeki doyum oranlarını inceleyen bir araştırmada, üvey çocukların bulunduğu ikinci evliliklerdeki doyumun çocuksuz ailelere göre daha az olduğu ortaya çıkmıştır (Aktürk, 2006). Bu bilgi, üvey aile düzenindeki ebeveyn -çocuk ve üvey kardeşler arasındaki ilişki sorunlarını desteklemektedir.

⁵ Araştırmada katılımcıların gerçek adı kullanılmamıştır.

davranış, ilanlar, moda sistemler, mimarlık, tarot kartları, otobüs biletleri vs) tamamının söylemsel analizi mümkündür (Parker, 1992:7).

SÖYLEMSEL ANALİZ

Söylemsel analizin ilk adımı, katılımcıların üvey annelik kavramını nasıl algıladıkları ve anlamlandırdıklarıyla ilgilidir.

1-a) İyi hatırası olmayan soğuk bir kelime

Belgin, henüz altı aylık bir bebekken dört yaşındaki abisiyle yeniden kurulan üvey aile düzeninin aktörlerinden biri olmuştur. Uzun yıllar öz annesinden de uzak yaşayan katılımcı, üvey annelik deneyimiyle ilgili olumsuz duygu ve düşünceler taşımaktadır.

“Soğuk bir kelime. Üvey anne hani isminden de belli, çok soğuk bir kelime benim için. Benim için hoş bir hatırası yok. (Huzursuz) Yani ben hâlâ... Çocuklukta şeyler ne yaşarsanız olumlu ya da olumsuz geçmiyor. Üvey annemin bana yaptığı şeyleri ben hâlâ hatırlıyorum, 42 yaşındayım, kıskançlığını hatırlıyorum. Üvey anne demek, çocukları varsa daha kötü. Sürekli kıyaslama yapıyor. Eski adamdan da çocukları olursa üvey kadının, kendi çocuklarıyla kıyaslama yapıyor... Üvey anne kelimesi çok soğuk bir kelime benim için, hiç hoş anılarım yok maalesef. Başka nasıl ifade edebilirim bilmiyorum.” (Belgin)

Konuşma metninde vurguyla tekrarlanan ‘soğuk’ kavramı katılımcının duygusal dünyasını yansıtmaktadır. Gündelik dilde ‘soğukluk’ sevgisizliğe, ilgisizliğe ve kişisel mesafeye içkin bir kelimedir. Sosyal aktörde bu etkiyi uyandıran şey, üvey annesiyle yaşadığı olumsuz deneyimlerdir. Üvey annesiyle olan ilişkilerinde sevgi ve ilgi sıcaklığından mahrum olan sosyal aktör, bu mahrumiyeti duygusal bir anlam da içeren ‘soğuk’ kelimesiyle ifade etmiştir. Konuşma izleğinde konu üvey kardeşlere geldiğinde ‘anne’ kavramının kullanılmadığını, üvey annenin ‘üvey kadın’a dönüşerek üvey anne ve çocuklarının oluşturduğu toplumsal birlikten kopuşu görürüz. Üvey kadın ve kendi çocuklarının oluşturduğu ‘sıcak’ atmosferden uzaklık, sosyal aktörün ailesel aidiyet duygularını zayıflatmış görünmektedir.⁶ Katılımcı üvey annesiyle ilgili duygu ve düşüncelerini eylem pratikleriyle temellendirirken, konuyla ilgili olumsuz duyguları yeniden açığa çıkarmaktadır.

“Hâlâ hatırlıyorum ben. Bir ekmeği bile önümden kendi çocuğunun önüne koyduğunu. Çok özür dilerim bir köfte yapıp onu sayıp kendi oğluna ayırdığını... Bunlar söylenecek şeyler değil.” (Belgin)

Belgin’in çocukluk döneminden aktardığı tablo, üvey anne deneyimlerinden süzülen fotoğraflardan sadece biridir. On yedi yaşına kadar benzer deneyimleri yaşamak zorunda kalan katılımcı, yaşadıklarını anlatırken çok uçlu utanç duygularına kapılarak sözü uzatmamayı tercih etmektedir. Sosyal aktörün görüşme boyunca işaretlemeye çalıştığı şey, sadece çocukluğunu değil, bütün hayatını olumsuz yönde etkileyen sevgisizliktir.

“Kavga gürültü meselesi değil, sevgiyi gösterme. (Kavga etsek de) alıp çocuğumu bağrıma basıyorum ben. Ben o sıcaklığı görmedim. Çocukken onu ayırt ediyorsunuz. Kendi çocuklarına da kızılıyordu ama bağrına da alıp basılıyordu. Ama bize onu yapmadı. Kendi çocuklarına da iyi anne değildi ama çocuklarını koruyordu. Sevgi gösterisini yapıyor... Onların sıkıntısını derdini düşünüyor.” (Belgin)

Katılımcının ifadelerinde annelikle üvey annelik arasındaki duygusal nüans farkının belirleyicisi, sevgidir. Aile bireyleri arasındaki sorunları kökleştiren kavramlar ‘kavga, kızma, azarlama’ değil, sevgi dağılımının eşitsizliği ve salt sevgisizliktir. Üvey annelik algısını ‘soğuk’

⁶ Üvey kardeşlerin varlığının aile içi ilişkileri olumsuz etkilemesi ve aidiyet duygusunu zayıflatması Aslantürk ve Kılıç (2020)’in verilerini desteklemektedir.

kavramıyla vurgulayarak betimleyen katılımcı, asıl beklentisini ‘sıcaklık’, başka bir deyişle sevgi olarak kodlamıştır. Annelik deneyiminde çocuklarıyla olan sorunlarını birinci tekil şahıs kullanarak ifade eden (...kavga etsek de alıp çocuğumu bağırma basıyorum ben) sosyal aktör, çocukluk yaşamındaki üvey anne sevgisizliğine dair sezgisini ikinci çoğul şahısla (çocukken onu ayırt ediyorsunuz) imleyerek bu durumu genelleştirmiştir. Üvey annelik yönelimlerine ilişkin tavrın üçüncü çoğul şahısla (ama bize onu yapmadı) ifadesi, dışlanma ve sevgisizliğin büyük kardeşi de kapsadığının delilidir. Üvey annenin kendi çocuklarına olan tavrının özgünlüğünün üçüncü çoğul şahısla (onların sıkıntısını derdini düşünüyor) ifadesi, yeni kurulan ailesel düzene aidiyet hissedilmediğinin göstergesidir.

1-b) Üvey anne çalınmışlık hissidir

Henüz iki yaşındayken annesi ve babası boşanan, ablası ve kız kardeşiyle babaannesinin yanında büyüyen katılımcı, on dört yaşından sonra babasıyla yaşamaya başlamış,⁷ on sekiz yaşındayken babasının yeniden evlenmesiyle üvey anne gerçeğiyle karşılaşmıştır.

“Üvey anne... Bir bende... (sessizlik) Çalınmışlık hissi. Ve ilk uyandırdığı şey çalınmışlık hissi. Baba evimin, babamın çalındığı hissi. Ve hissettirdiği şey böyle, soğuk bir taş... Tam olarak o hissettirdiği böyle buz gibi bir taş benim için üvey anne. Küçük yaşta şiddet vs olabiliyor ama yaşıңыз büyüdüğünde de başka türlü oluyor. Mesela benim artık hiçbir baba evim yok... Örneğin kız kardeşime kocasının tehdidi şu olmuş: ‘Ben seni boşasam sen nereye gidebilirsin ki? Babana mı gidebilirsin, annene mi gidersin? Annenin evinde başka adam, babanın evinde başka kadın.’ İşte üvey anneliğin yaşı yok. Annelik bir ömürlük bişey çünkü...” (Sima)

Çalmak, başka birine ait olan bir değer, o değere sahip olanın izni dışında alınmasıdır. Sosyal aktörün ısrarla vurguladığı *çalınmışlık hissi*, somut bir değerden çok kendiliğe ait bir değerler kümesini işaretlemektedir. Kavram, sosyal aktörün hayatının tümüyle çalındığı anlamını çağrıştırmasa da ifadede, kendilik inşasını etkileyen ve hayatın tümüne yayılan değerlerin kaybı söz konusudur. Sima’nın sözlerinde de karşımıza çıkan ‘soğukluk’ Belgin’deki anlamlara içkindir ancak ifade, hayatı etkileyen sevgisizliğin, ilgisizliğin ve duygusal mesafenin esnemeyeceğine güçlü bir atıfla (buz gibi bir taş) desteklenmektedir. Üvey annelik deneyimindeki olumsuzlukların yaşa bağlı olmadığı konusunda, katılımcının ikinci çoğul şahsa dönen ifadeleri (küçük yaşta şiddet vs olabiliyor ama yaşıңыз büyüdüğünde de başka türlü oluyor) üvey annelik deneyimlerinde yaşanacak olan olumsuzluğun yaşa bağlı olmadığı bilgisini genelleştirmektedir. Üvey annelik deneyimi nedeniyle baba evine karşı tükenen aidiyet duygusu -özellikle geleneksel toplumda- kadının evlilik yaşantısında karşılaştığı sorunları katlayan bir faktördür. Sima, bir kadının hayatında annelik rolüne olan ihtiyacının sona ermeyeceğini vurgulayarak (annelik bir ömürlük bişey çünkü) üvey anneliğin olumsuz etkisinin süreğenliğini temellendirmektedir.

1-c) Üvey annelik masallardaki gibi değildir

Araştırmada üvey annelik deneyimi olumlu duygu ve düşüncelerle de betimlenmiştir. İki buçuk yaşındayken annesiyle babası boşanan Nur, annesiyle birlikte anneanne ve dedesiyle yaşamaya başlamıştır. Annesi evlendikten sonra anneanne ve dedesiyle yaşamaya devam eden sosyal aktör, zaman zaman gidip kaldığı üvey annesini ve aralarındaki ilişkiyi olumlu duygu ve düşüncelerle ifade etmiştir.

“Ben üvey anneliği... (Duraksıyor.) nasıl tanımlayacağımı bilmiyorum. ...Ama masallarda anlatıldığı gibi olmadığını kanıtlayabilirim. Bana sırdaş olan, dertdaş olan, babamın

⁷ Katılımcı bu sürece müdahil olan yengesiyle ilişkilerinin adeta ‘üvey annelik’ gibi olduğunu ifade etmektedir. Yenge, kız çocuklarını koruyup kollama görevi verilen aktör olarak, onlara baskı yapma ve öteleme hakkını kendisinde bulmuş, annesiz çocukların hayatında olumsuz bir rol oynamıştır.

açığını kapatan, sevgiyle bana muhabbet eden, her daim canım sıkıldığında telefonuma karşılık verip beni dünyaya bağlayan birisi diyebilirim.” (Nur)

Konuşma metninden ve görüşmenin tamamından, katılımcının hayatı boyunca baba sevgisinden yoksun kaldığı anlaşılmaktadır; babasıyla arasındaki duygusal mesafeyi kapatan üvey annenin sevgisi ve ilgisidir. Kanıtlama, bilimsel bir kavramdır. Neden sonuç ilişkilerinin rasyonel ve kendi içinde tutarlı birlikteliği, muğlak bir konuyu kanıtlamaya yarar. Kanıtlanan bir bilgi, daha kesin bir bilgiyle yanlışlanıncaya kadar geçerli sayılır. Nur’un üvey annesiyle olan ilişkisinin doyurucu niteliğini ‘kanıtlama’ kavramıyla ifade etmesi, onun bu bilgiyi genel geçer kabul ettiğine değil, konunun kendi yaşantısındaki sahiciliğine işaret eder. Sırdaşlık, dertdaşlık, baba sevgisizliği açığını kapatma, üvey annelik deneyimindeki sahiciliğin kanıtlarından bazılarıdır. Üstelik diğer katılımcılarımızın ifadelerinde üvey anne sevgisizliği ‘soğukluk’ olarak tecrübe ederken, sevginin ve ilginin eşlik ettiği bir üvey ilişkide ‘sıcaklık’ öne çıkmaktadır. Konuşma metni, üvey annelerin üvey çocuklarının hayatında olumlu kalıcı etkiler de bıraktığını göstermektedir.

“Fatma Ablam bana hep destekti, ‘yağmur yağdığı gibi güneş de açacak, gecenin karanlığından sonra gündüz de olacak’ diyerek hiç bana karanlık yönünü göstermedi hayatın.” (Nur).

Katılımcının aktardığı cümleler -hangi rol bağlamında kurulursa kurulsun- muhatabını destekleyen, güçlendiren ve aydınlatan bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda üvey annelerin üvey ailedeki olumsuz etkilerinin genelleştirilemeyeceği açıktır.

1-2-Üvey Annelik Algısında Babanın Rolü

Araştırmada, üvey anneliği algılama ve deneyimleme biçimlerinin baba etkisinden bağımsız olmadığı ortaya çıkmıştır.

1-2-a) Hayatta bir karşılığı olmayan üvey anne(lik)

Yirmi dört yaşında nişanlı bir kadın olan Dilan, üvey annesiyle olan bağlantısının niteliğini babasıyla olan bağlantısızlığına dayandırmıştır.

“Yani üvey anneliğin bende bir karşılığı yok hayatımda. Bana şimdi sorsanız ‘üvey annen oldu mu?’, olmadı derim. Hissiyat anlamında benim hiçbir zaman üvey annem olmadı. Şu an yine olsa, babam biriyle evlense onu da üvey anne olarak görmem. Belki de babamın hayatımdaki yeriyle alakalı olabilir... Bi konumu bi yeri bi duruşu olmadığı için babamın şu anki mevcut hayatımda, bende bir yeri yok. O yüzden hayatıyla ilgili hiçbir şeyi benimsemiyorum. Hayatında bir sevgilisi olabilir, karısı eşi yine olabilir. Ama benim hayatımda o baba figürü yoksa onun hayatına dahil olanlar da beni ilgilendirmiyor. Benimsemeyiyorum yani hiçbir şeyini.” (Dilan)

Henüz sekiz aylıkken annesiyle babası boşanan Dilan annesiyle yaşamaktadır; babasıyla olan ilişkileri yıllar önce kopmuştur. Kopuşun gerçekleşmediği yıllarda üvey anne deneyimini yaşayan katılımcı, üvey annesinin olumsuz tavırlarıyla karşılaşmamıştır. Bu durum, katılımcıda üvey annelik kavramının karşılığının olmamasının nedenlerinden biridir. Ancak sosyal aktörün vurgulu ifadelerle (bi konumu bi yeri bi duruşu olmadığı için babamın şu anki mevcut hayatımda, bende bir yeri yok) işaretlediği konu, babasıyla arasındaki duygusal ve ilişkisel mesafedir. Evlat ile baba arasındaki bu mesafe, babanın hayatındaki bütün argümanların, bu bağlamda üvey anne rolündeki kadının katılımcının nezdindeki yerini belirlemiştir.

1-2-b) Baba sevgisinin gölgesinde kaybolan üvey anne(lik)

Araştırmada, baba sevgisiyle yaşanan tatmin duygusunun üvey annelikle ilgili olumsuz deneyimleri karşılamada üvey aile bireylerini güçlendirdiği ortaya çıkmıştır. Henüz üç buçuk

yaşındayken, kardeşleriyle birlikte annesi tarafından terk edilen Şeyda'ya ve kardeşlerine altı yıl boyunca babası bakmıştır.

“Babam bir gün ‘size anne getirdim, ona anne demek ister misiniz?’ dedi. Biz de ona anne demeye başladık. Ama hiç öyle olmadık. Onun da eğitime ihtiyacı olduğu bir dönemdi. Babam hem onu eğitmeye çalıştı hem bizi. Babam için çok zor olmalı. Üvey anneme de annem gibi⁸ minnettardım. Sadece minnet var sevgi yok. Yıkadı, pişirdi, öyle yani.” (Şeyda)

Şeyda görüşme boyunca üvey annesi hakkında olumsuz konuşmaktan kaçınmıştır. Çünkü ona göre yaşadığı aile travmasının nedeni üvey anne zulmü değil, öz annenin evi terk etmesidir. Baba bu yıkımın izalesi için yoğun çaba sarf etmiş⁹, evlatlarının anne eksikliğini telafi etmeye çalışmıştır. Öz annenin evi terk etmesinden altı yıl sonra üvey aileye evrilen evde üvey anne deneyimi başlamıştır. Şeyda o sıralarda on, üvey anne on altı yaşındadır; katılımcı, okuma yazma bile bilmeyen üvey anneden sağlıklı bir etkileşim beklememiştir. Sosyal aktör, genç üvey annenin ‘cahilliği ve görgüsüzlüğü’ nedeniyle olumsuz deneyimler yaşamasına rağmen, bu olumsuz deneyimleri anlayışla karşılamıştır. Üvey anne ile çocuklar arasındaki mesafenin duygusal şiddete dönüşmemesi, baba sevgisinde ulaşılan tatmine dayanmaktadır. Katılımcının “Anne sevgim ve duygum yok ama her ikisini de babamda aradım, onda buldum, bu yüzden babama tapıyorum ben.” sözleri bu tatminin en açık kanıtıdır.

2-Üvey Anneliğin İnşasındaki Kültürel Etki

Toplumdaki üvey annelik algısının inşasında masalarda çizilen üvey annelik tipi mi etkili olmuştur, yoksa üvey annelik ile ilgili gerçeklikler masallara mı yansımıştır? Toplumsal inşa, insanlarla kültürel öğelerin karşılıklılığı içinde süre geldiğinden bu soruya kesin yanıt verilemeyeceği açıktır. Yine de böylesi mikro sosyolojik bir çalışmada toplumsal gerçekliğe dair bazı izleri sürmek mümkündür.

2-a) Üvey annelik geleneksel ve kültürel bir mirastır

Araştırmada üvey annelik kurgusunun geleneksel ve kültürel bir miras olduğu savunulmuştur.

“Akademisyen olduğum için gerçekten çift taraflı bakmaya çalışıyorum ve diyorum ki, bu mesele gelenekten gelen bir şey hâline gelmiş. Ama inanın çevreme baktığımda, çok bakıyorum ama bir tane de olumlu bir örnekle karşılaşmadım. Mesela dünya tatlısı bir hemşire arkadaşım vardı... Mide küçültme ameliyatından sonra vefat etti. Üç ay geçmedi aradan. Adam, sen çocuklarının birinin öğretmeniyle evlen... Yani kadın direk çocuklarını şey yaptı... Üvey anne örneğini bariz gösteriyor. Çocukların hayatı mahvoldu yani. Kadın orda dengeyi kurmadı yani. Bir akademisyen olarak dar bakışla bakmamak gerektiğini biliyorum ama inanın olumlu örnek çevremde göremedim maalesef.” (Belgin)

Belgin'in konuyla ilgili düşünceleri, üvey annelik tezahürlerinin masalarda çizilen tipolojiyle uygun olduğu yönündedir. Katılımcının kendi tavrının yansızlığını mesleğine içkin etik kurallara (yansızlık, nesnellik) dayandırması dikkat çekicidir. Sosyal aktörün ifadelerindeki pekiştireç (inanın) katılımcının üvey annesine karşı haksızlık yapmadığına dair ikna çabasını göstermektedir. Üvey anne/lik hakkında geleneksel arka plana dayanmak, bir bilim insanı olan Belgin'i karmaşaya sürüklemiş görünmektedir. Toplumsal yaşamdaki gözlemleri katılımcının

⁸Yıllar sonra karşılaştığı annesine hiçbir yakınlık hissetmediğini söyleyen katılımcı, ileriki yıllarda annesiyle mesafeli bir ilişki kurmuştur. Bu süreçte kendisine ekonomik yardımları olan anneye sevgi değil, bu yardımlar nedeniyle sadece ‘minnet’ duymuştur.

⁹ Baba, kendisiyle görüştüğümüzde ona güç veren tek şeyin evlatlarına duyduğu sevgi olduğunu, sevginin verdiği güçle bu kadar zor bir travmayı atlatabildiğini ifade etmiştir.

kişisel deneyimlerinden doğan düşüncelerini desteklemektedir. Yakın arkadaşının ölümünden sonra ortaya çıkan tablo ise, Belgin'in konuyla ilgili duygu ve düşüncelerini netleştirmiştir. Sosyal aktör, konuya yaklaşımını irdelerken bilim insanı kimliğiyle gelenekselden uçlanan kararı arasındaki çelişkili güzergâhlarda gezinmekte (dar bakışla bakmamak gerektiğini biliyorum ama...), son tahlilde konuyla ilgili tespitinin kişisel olmaktan çok genel olduğunda - bazı tereddütleri olsa da- karar kılmaktadır.

2-b) Pamuk Prensesin üvey annesi modern yaşamda

Üvey annelik inşasında geleneksel kültürel anlatıların etkisi olabileceğini savunan Sima'ya göre, Pamuk Prensesin üvey annesi modern yaşamda da mevcuttur. Ancak ona göre asıl mesele, insanın ahlâkî özünü ilgilidir.

“Benim yaşadığım üvey annelik pamuk prensesinkine benzer bir üvey annelikti. O kıskançlığı o şekilde gördüm. Ama benim dedemin de babaannemin de üvey anneleri vardı. Babaannem de dedem de üvey annelerini çok severdi. ‘Anneleri öldü bunların’ diye daha fazla merhamet ederlermiş. Tam tersi olanları da çok dinledim. Bu insanlıkla ilgili bişey... O metaforun gerçekliği yansıttığı noktalar da var gerçekten, öyle kötü üvey annelikler de var ama tam tersi de var.” (Sima)

Sosyal aktör, üvey annesiyle yaşadığı deneyimlerin masallardaki kurgulara tam uyduğunu ifade etmektedir. Ancak Sima -üvey annesinin sonu gelmez kıskançlıklarına rağmen- bu tavrı ‘üvey annelik’ rolüyle bütünleştirip genelleştirmemektedir. Kendi savını tıpkı Belgin gibi toplumsal yaşamdaki örneklerle temellendiren katılımcı, üvey annelik rolünü benimseme tercihinin ahlâk anlayışıyla ilgili olduğu düşüncesine ulaşmıştır. Bu bağlamda kültürel inşadaki karşılıklı ilişki bir kez daha açığa çıkmaktadır. Son tahlilde kültürel metinlerin kurgusuyla üvey annelik inşasının birbirinden bağımsız olmadığını söylemek mümkündür.

2-c) Masallar gerçek hayatı yansıtmaz

Araştırmada masalların her zaman gerçek hayatı yansıtmadığı savunulmuştur.

“Fatma ablamla karşılaştığımda ‘bu senin annen’ dediler. Ben de çocuk aklımla ‘benim annem var, ablam olabilirsin’ demişim. O da bana ‘zaten ben senin ablanım, sana annelik yapmaya gelmedim, sen bizim evimizin kızıydın, annelik taslamıcam...’ (dedi) çocuk aklımla bunları hatırlıyorum. ‘İstedğin zaman buraya gelebilirsin, burası senin evin, kapımız sana her zaman açık’ deyip babamın göstermediği hassasiyeti o bana gösterdi. ‘Ne seversin ne yersin ne hoşuna gider, seni nasıl mutlu edebilirim’ diye hep kol kanat gerdi. Arzu ettiklerimi pişirdi, dikiş biliyordu hoşuma giden modelleri dikmeye çalıştı. Babaanneler Fatma ablamla aramda gelişen o muhabbeti de kıskandılar. Gelmemi arzu etmediler. Halam da babaannem de ‘işte o seni sevmiyor, oraya gitme bize gel’ gibi şeyler derlerdi. Ama insan çocuk gözüyle, insanların iç dünyasını sözleriyle değil gözleriyle anlayabiliyor.” (Nur)

Konuşma metninde, üvey anne rolünün toplumsal yaşamda bilinenden ve masal kurgularından farklı inşası görülmektedir. Nur, zaman zaman gittiği evde üvey annesi tarafından sevilmiş, kabul edilmiş, duygu ve düşünceleri dikkate alınmıştır. Bu tabloda olumsuz rolleri üstlenen aktörler üvey anneden bağımsızdır (baba, babaanne ve hala). Ancak aile içindeki olumsuz etkilere rağmen, üvey anne ve üvey evlat arasındaki olumlu ilişki bozul(a)mamıştır. Katılımcının ifadeleri (insan çocuk gözüyle, insanların iç dünyasını sözleriyle değil gözleriyle anlayabiliyor), üvey ilişkilerdeki temel sorunun sevgi kaynaklı olduğunun kanıtlarından bir başkasıdır. Bu örnekte caydırıcı sözsöz etkenler, sevginin tereddütsüzce duyumsandığı bir ilişkiyi olumsuz yönde etkilememiştir.

Nur duygu ve düşüncelerini bu şekilde ifade etmesine rağmen, kendi deneyiminin sıra dışı olduğunu vurgulayarak toplumdaki genel yaklaşımın olumsuzluğuna dair kanıtlar sunmaktadır.

“Benimkinin sıra dışı olduğu kesin (2) çünkü çevremde bazı arkadaşlarımın da yıllar sonra anneleri öldü veya bir sebepten dolayı boşandıklarında yerine gelen kişi taht kavgası gibi orayı işgal etmeye, orada hüküm sürmeye, hükümdarlık yapmaya, çoluğa çocuğa ‘işte ben geldim, artık siz buraya gelemezsiniz, babanızın eşi benim...’ (diyorlar) mala mülke geliyor. Fatma ablam öyle değildi, yani masallarda olanı yanlışladı diyebilirim.” (Nur).

Sosyal aktörün toplumsal yaşamdan örnek verirken kullandığı kavramlar dikkat çekicidir; konuşma metninde aile birliği krallığa benzetilmiştir. Bu bağlamda paylaşılan roller yönetim erkini elde etmeye yöneliktir (taht kavgası gibi orayı işgal etmeye, orada hüküm sürmeye, hükümdarlık yapmaya). Öz anneden geriye kalan yönetsel erk üvey anne tarafından ele geçirilmiş ve yeni muktedir, üvey aile birliğinde tek söz sahibi olmuştur. Bu kurguda, çocuklar yönetim erkine tâbi olması gereken halktır ve yeni düzene itiraz etmeden uymak zorundadır. Katılımcının toplumsal yaşamdaki üvey anneler hakkında verdiği bilgilerin doğruluğundan kendi deneyimleri kadar emin olması, toplumsal yaşamda hâkim olan olumsuz üvey annelik algısını anlamak bakımından önemlidir.

2-d) İyilik ve kötülük insanî tercihtir

Araştırmada, toplumsal rollerin mevcut kültürden bağımsız olmamakla birlikte insanî bir tercih olduğu savunulmuştur.

“İyi ve kötü kavramlarını insanlarda... Üvey anneler kötüdür, üvey babalar kötüdür diye değerlendiremiyorum. Bir kavramın altına gizleyemem, genelleştiremem. İnsanidir, yani insanın seçimleriyle, kendi özellikleriyle, nasıl davranması gerektiğini hissetmesiyle ilgili. Ruhuyla alakalı belki, kalbiyle ilgili. Bizim seçimimiz iyi davranışlar ve kötü davranışlar. O yüzden hiçbir zaman... Evet böyle bir algı var toplumda, kültürel anlamda da olabilir. O yüzden genelleyemiyorum. Üvey annelerin ancak siz hatırlattığınızda gözümde canlanan öyle cadı tipiyle çocuklar mutsuz, evet öyle bi sahne canlanıyor ama gerçek hayatta bende bir karşılığı yok” (Dilan).

Konuşma metninde sosyal rollerin inşası daha çok insanî tercihlerle temellendirilmiş ancak bu sav genelleştirilmemiştir. Katılımcının kültürel etkileri yadsımadığı, ancak insan davranışlarını kendi özüne bağlı özellikler temelinde tanımladığı açıktır.

3-Özne Konuları

3-a) Kendi çocuklarını severken üvey çocuklarını sevmeyen üvey anne.

Üvey annesiyle olan ilişkilerinde sosyal aktöre en acı veren konulardan biri, üvey annenin sevgisizliğidir. Sevgisizliğin delili üvey annenin olumsuz davranışları (kızma, bağırma) değil, bu davranışları telafi etmedeki eşitsizliktir (kendi çocuklarına da kızıyordu ama bağırma da alıp basıyordu). Sosyal aktör üvey annesini *kendi çocuklarını sevdiği halde üvey çocuklarını sevmeyen* özne konumunda inşa etmiştir. Üvey annelikle öz annelik arasındaki mesafenin asıl belirteci kendi çocuğuna da olumsuz davranmak değil, kendi çocuğunu sevdiğini, üvey çocuğunu sevmeyişini her şekilde hissettirmektir.

3-b) Üvey evlattan baba evini çalan üvey anne

Katılımcının ifadelerinde ısrarla vurgulanan kavram, *çalınmışlık duygusudur*. Sosyal aktöre bu kaybı hissettiren çoklu faktörler olmasına karşın, *çalınmışlık duygusunun* kaynağı üvey annede merkezleşmektedir. Merkezî etkenin *üvey evlattan baba evini çalan üvey anne özne* konumundaki inşası, *baba evini kaybettiği için çocuklara merhamet eden üvey anne özne*

konumunun tam karşısında gerçekleşmiştir (Anneleri öldü bunların' diye daha fazla merhamet ederlermiş).

3-c) Sıra dışı üvey anne

Kendisine olan sevgisi ve kollayıcılığı ile sosyal aktör üzerinde kalıcı olumlu etkiler bırakan üvey anne, katılımcının nezdinde sıra dışıdır (Benimkinin sıra dışı olduğu kesin). *Sevgi ve kollayıcılığı ile sıra dışı olan üvey anne* özne konumu, *ailede hükümranlık kuran üvey anne* özne konumunun tam karşısında inşa edilmiştir. Toplumsal yaşamda çoklukla olumsuz etkilerle ve hakimiyet ilişkisiyle bilinen üvey anne tipolojisi, üvey evlada yepyeni bir aile sunarak kültürel kodları yapı söküme uğratan bir üvey anne tipolojisiyle karşı karşıya inşa edilmiştir.

3-d) Anlaşılması ve hoş görülmesi gereken üvey anne

Üvey annenin üvey çocuklarıyla olan ilişkisi duygusal tatmin sağlamasa da bu durum her zaman üvey anneyi suçlamayı ve onu sorumlu tutmayı gerektirmez. Kendisinden sadece on yaş büyük olan, kırsalın ücra köşesinde yetişen, okuma yazma bile bilmeyen genç üvey anne, katılımcı için daimî öfke ve üzüntü kaynağı olmamıştır. Kendisini ve kardeşlerini küçük yaşta terk eden öz annesine karşı öfkesi hiç bitmeyen sosyal aktör, *eğitime ihtiyacı olan üvey anne* (onun da eğitime ihtiyacı olduğu bir dönemdi) özne konumunun inşasını gerçekleştirmiştir. Bu inşanın yanında *üvey annesinin sorunlarını anlayan üvey evlat* özne konumunun inşası vardır.

SONUÇ

Üvey anneliğe ve üvey anne deneyimlerine dair kapsamlı çalışmaların azlığı, bu araştırmanın en önemli sınırlılıklarından biridir. Son on yıllarda sosyal bilimlerin önemli sorunsallarından biri annelik olmasına karşın, üvey annelik ve üvey anne deneyimleriyle ilgili aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Mikro ölçekte yaptığımız bu çalışmada ulaştığımız verilerin, daha kapsamlı araştırmalarla desteklenmesi gerekmektedir.

Araştırmada, üvey anne deneyimi yaşayan kadınlar üzerinde bu deneyimin kalıcı etkileri olduğu ortaya çıkmıştır. Üvey annenin üvey evlatlar üzerindeki etkisi sadece üvey anne bağlamında gerçekleşmemektedir. Üvey anneye dair algı, tanımlama ve duygusal bagaj, öncelikle baba olmak üzere, diğer aile fertlerinden bağımsız inşa olmamaktadır. Boşanmadan sonra anne ve babanın her ikisinin de evlendiği durumlarda, çoklu bölmelere ayrılan üvey aile kavramı üvey evlat üzerinde olumsuz etkiler bırakan bir durum olarak temayüz etmektedir. Başka bir araştırmanın konusu olabilecek aidiyet duygusunun kaybı, üvey evlatlar için kaçınılmaz son gibi görünmektedir.

Üvey anne ile üvey evlat arasındaki ilişki bağlamında üvey annelik algı ve tanımlarını belirleyen en temel unsur, sevgi ve sevgisizliktir. Sevginin ve sevgisizliğin metaforlar aracılığıyla ifade edildiği bu duygusal evren, sosyal aktörün hayatının tamamını etkileyecek bir güce sahiptir. Özellikle üvey anne deneyimlerini olumsuz ve hırpalayıcı duygularla yaşayan kadınlar, üvey annelik kavramını ifade etmekte zorlanmışlardır. Duygusal yansımın çok güçlü olduğu derinlemesine görüşmelerde, katılımcıların çocukluğa dair olumsuz duygu deneyimlerini görüşme anına taşıdıkları gözlenmiştir. Üvey anneleriyle sevgiye dayalı bir ilişki kuramadıkları gibi onlar tarafından kötü davranışlara maruz kalan kadınlar, üvey annelik kavramını olumsuz ifadelerle tanımlamışlardır. Üvey annelik deneyimleri olumsuz olan katılımcılar, 'kötü üvey annelik' inşasının yayılımını toplumsal yaşamdan verdikleri farklı örneklerle güçlendirmişlerdir. Altı katılımcıdan biri üvey annesiyle yaşadığı deneyimlerin duygusal tatmininden ve üvey annesinin hayatına yaptığı olumlu katkıdan söz etmiştir. Kendi deneyimini 'sıra dışı' olarak nitelendiren katılımcı, toplumsal yaşamdaki üvey anne deneyimlerinin olumsuzluğuna dair vurgulu örnekler vermiştir. Bu çalışmada, olumsuz kavramlarla betimlenen üvey annelik algı ve tanımları öne çıkmıştır. Ancak konuyla ilgili daha kapsamlı araştırmalara ihtiyaç vardır.

Araştırmada geleneksel kültürel algının taşıyıcılarından olan masallardaki üvey annelik kurgusu, katılımcıların üvey anne deneyimine bağlı olarak değerlendirilmiştir. Üvey anne deneyimi olumsuz olan kadınlar, masallarda çizilen kötü üvey anne tipolojisinin mevcut gerçekliğin yansımaları olabileceğini savunmuşlardır. Üvey anne deneyimi olumlu olan kadınlar ise üvey annelik rollerinin inşasında kültürel mirasın mutlak etkisi olmayacağını, davranış kalıplarının insanî öze dayandığını savunmuşlardır.

Üvey anne deneyimlerine odaklandığımız bu mikro çalışma, konuyla ilgili çözümlenmesi gereken çoklu sorular ve sorunlar olduğunu ortaya koymuştur. Sosyal bilimsel alanda bakir bir güzergâh olarak temayüz eden üvey annelik ve üvey anne deneyimleri, nitel çalışmalar izleğinde yapılan analizlerle çözümlenmelidir.

KAYNAKÇA

Aktürk, E. B. (2006). *Marital satisfaction in Turkish remarried families: Comparison among marital status, effect of stepchildren, and contributing factors* (Master's thesis, Middle East Technical University).

Aslantürk, H., & Kılıç, A. K. (2020). Üvey aileye sahip gençlerde aile aidiyeti: Nitel bir analiz. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(3), 1171-1189.

Berger, P. L. & Luckmann, T. (2008). *Gerçekliğin Sosyal İnşası*. Çev. Vefa Saygın Ögütle. Paradigma: İstanbul.

Burns, C. (2010). *Stepmotherhood: how to survive without feeling frustrated, left out, or wicked*. Harmony.

Cann-Milland, S., & Southcott, J. (2018). The very perplexed stepmother: Step motherhood and developing a healthy self-identity. *The Qualitative Report*, 23(4), 823-838.

Cooper, S. L. (2011). Marriage, Family, Discrimination & Contradiction: An Evaluation of the Legacy and Future of the European Court of Human Rights' Jurisprudence on LGBT Rights. *German Law Journal*, 12(10), 1746-1763.

Demir, D. (2017). Hansel ve Gretel Adlı Masalın Greimas'ın Eyleyenler Modeline Göre İncelenmesi. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 6(5).

Demir, R. (2017). Üvey Anne İle Fatma Masalının Psikanalitik Yöntemle İncelenmesi. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 499-512.

Doğan, E. (2018). Türk Sinemasında Masal Uyarlamaları Ve Vladimir Propp'un Halk Masalları İşlevlerinin Pamuk Prenses Ve Yedi Cüceler (1970) Filminde Çözümlenmesi. *Turkish Studies*, 13, 23.

Durkheim, E. (2014). *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*. Çev. Doğan Özcan. İstanbul: Doğu Batı.

Fidan, F. Z. (2019). Practical Reflections from the Semantic World of Women: Socio-Cultural Factors in the Construction of Motherhood. *NEW STUDIES AND RESEARCH IN SOCIAL SCIENCES*, 179.

Fidan, F. Z. (2015). Gündelik Yaşamın İnşasında Ailevi Tezahürler: Kadın Yaşamında Anne Etkisi. *UHBAB Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, 4(11), 62-76.

Foucault, M. (2001). *Kelimeler ve Şeyler*. Çev. Mehmet Ali Kılıçbay. 2. Baskı. İmge: İstanbul.

Hall, S. (2001). Foucault: Power, Knowledge and Discourse. M. Wetherell, S. Taylor ve S.J. Yates (Ed.), *Discourse as Data: A Guide for Analysis* (pp.72-82). London: Sageç

Lenhardt, R. A. (2012). Integrating Equal Marriage. *Fordham L. Rev.*, 81, 761.

Meeussen, L., & Van Laar, C. (2018). Feeling pressure to be a perfect mother relates to parental burnout and career ambitions. *Frontiers in psychology*, 9, 2113.

Miller, A. (2015). *Stepmothers' perceptions and experiences of stepmothers stereotypes* (Doctoral dissertation, ResearchSpace@ Auckland).

Parker, I. (1992). *Discourse Dynamics: Critical Analysis for Social Individual Psychology*, Routledge, London.

Pasley, K., & Garneau, C. (2017). Yeniden Evlilik ve Üvey Aile Hayatı. *Normal Aile Süreçleri*. Çev.Mehmet Kaya. Ed. Froma Walsh. Pegem: Ankara.

Reynolds, A. (2013). Representation and rights: The impact of LGBT legislators in comparative perspective. *American Political Science Review*, 107(2), 259-274.

Riness, L. S., & Sailor, J. L. (2015). An exploration of the lived experience of step-motherhood. *Journal of divorce & Remarriage*, 56(3), 171-179.

Rosenwein, B. H. & Cristiani, R. (2019) *Duygular Tarihi Nedir?* Çev. Kemal Özdil. İstanbul: Isık Yayınları.

Sanner, C., & Coleman, M. (2017). (Re) constructing family images: Stepmotherhood before biological motherhood. *Journal of Marriage and Family*, 79(5), 1462-1477.